

DIWENSE BERG 2017

PARTENDO

pondělí 25. září 2017 v 19.30, Masarykova kolej – Velký sál

Charles Ives **Three Places in New England / Tři místa v Nové Anglii**

verze pro komorní orchestr

The Saint-Gaudens in Boston Common (Saint-Gaudentův pomník v Bostonu)

Putnam's Camp, Redding, Connecticut (Putnamův zimní tábor)

The Housatonic at Stockbridge (Housatonic u Stockbridge)

Wolfgang Mitterer **Little Smile** (česká premiéra)

Jan Ryant Dřízal **Lekce Váchal** (světová premiéra)

Jan Mikušek – kontratenor & cimbál

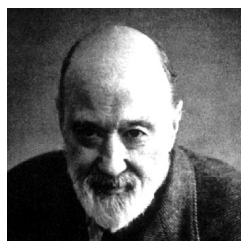
Peter Vrábek – dirigent

Orchestr BERG

Markéta Janoušková, Midori Hayashi, Kateřina Janálová, Martina Müllerová – housle, Kateřina Lískovcová, Jakub Kocna – viola, Jan Žďánský, Jan Pech – violoncello, Tomáš Novák, Ondřej Komárek – kontrabas, Zuzana Bandúrová – flétna, Dorothea Chudá – hoboje, Kiryl Tseliapniou – klarinet, Denisa Beňovská – fagot, Jitka Koudelková – horna, Jan Vítininger – trubka, Štěpán Janoušek – trombón, Rostislav Pavlík – tuba a skleničky, Jana Holmanová – klavír, Oleg Sokolov – bicí, Jiří Lukeš – akordeon a elektronika

Jan Komárek – light design

Wolfganga Mitterera představujeme v letošní sezóně v rámci série MiniFokus Rakousko.

Americký skladatel **Charles Ives** (1874–1954) patří mezi slavné hudební vizionáře 20. století. V jeho životopisech se s oblibou uvádí, že zatímco přes den pracoval jako pojišťovák, po nocích a o víkendech komponoval. Nebyl ovšem žádný Jekyll/Hyde – ke svým zkušenostem z podnikatelské sféry se hlásil jako k důležité součásti samotné podstaty své hudby. Většinu skladeb vytvořil do roku 1915, později ho čím dál více omezovaly zdravotní problémy. Jako skladatele ho širší hudební

veřejnost začala brát na vědomí až v posledních letech jeho života, v roce 1947 získal Pullitzerovu cenu za 3. symfonii. Některé jeho skladby se dočkaly premiéry až po autorově smrti. Ivesovo novátorství spočívalo v nekonvenční hudební představivosti zakotvené z velké části v živé zkušenosti s hudbou z různých prostředí – s dechovkou na náměstí, varhanami či lidovým zpěvem v kostele, kapelou v tančírně, klasikou (včetně teorie) v hudební výchově. Charles Ives dokázal podněty z těchto zdrojů pospojovat do hudební věty a jeho polytonalita, polymetrika, mikrointervalů nebo princip náhody jsou vlastně přirozeným výsledkem takových spojení. Jeho hudba je silně spjata s americkými reáliemi, zejména s Novou Anglií – povrchně, na první poslech, s prostředím, s nímž byl skladatel v každodenním kontaktu, hlouběji se všim, co toto prostředí symbolizovalo a čím bylo formováno včetně historie a filosofie. Výmluvným svědectvím je Klavírní sonáta č. 2 s podtitulem „Concord. Mass. 1840–1860“, v níž se autor pokouší o hudební materializaci poselství novoanglických transcendentalistů.

Tři místa v Nové Anglii (1914) jsou tři hudební momentky zachycující scény odehrávající se ve třech konkrétních lokalitách skladatelova rodného kraje. Čím více se vzdalujeme od času vzniku skladby i míst, k nimž se vztahuje, tím je pro nás důležitější její čistě hudební komunikativnost: tato „Novoanglická symfonie“ je typickým příkladem Ivesovy osobité polytonality (= současné znění několika melodií v různých tóninách). Titul první části odkazuje k pomníku plukovníka Shawa a jeho afro-americké jednotky v jednom z bostonských parků. Skladatel připojil k této větě vlastní báseň začínající (a končící) slovy „Moving, marching-faces of souls!“ Průvod duchů mizí za horským hřebenem, do hudby prosakují útržky písní z časů americké občanské války, jež byly v době vzniku skladby ještě živou hudební realitou – skladatel je znal od svého otce, který byl za války vojenským kapelníkem. Druhá část je hudebním snem kluka, který se při oslavách Dne nezávislosti vytratil z davu a ve fantazii se potápí časem do zimního vojenského tábora na stejném místě před více než sto lety. I tady slyšíme množství hudebních odkazů, často zmiňovanou situací je míjení dvou proti sobě pochodujících kapel, každá hraje jinou skladbu, v jiné tónině, v jiném tempu a jiném rytmu. Třetí část je hudební vzpomínkou na čas, kdy se Charles Ives se svou manželkou Harmony procházeli podél řeky Housatonic a z druhého břehu k nim doléhal zpěv z kostela. (V původní verzi to je skladba s textem na slova stejnojmenné básně Roberta Underwooda Johnsona.) Skladatel použil melodie hymnů, které sám hrával jako varhaník.

Skladbu uvedl v premiéře Nicolas Slonimsky až v roce 1931 a bylo to poprvé, co se některému z rozsáhlejších Ivesových děl dostalo kompletního provedení. Krátce na to uvedl Slonimsky dílo i v Evropě a zasloužil se tak o to, že se skladatelova pověst začala šířit i mimo Spojené státy.

Wolfgang Mitterer (*1958) studoval hru na varhany, kompozici a elektroakustickou hudbu ve Vídni a Stockholmu a absolvoval studijní pobyty v Římě a Berlíně. Působil v mnoha souborech napříč žánry počínaje jazzem přes new wave a folklor až po „noise“. V roce 1991 založil autorský label Olongapo. Je považován za jednoho z nejvýznamnějších současných rakouských skladatelů a zakladatelskou osobnost v oblasti elektroakustické hudby. Podstatným rysem jeho umělecké identity je oscilace mezi kompozicí a improvizací, experiment je pro něho hrací plochou, na níž metodou pokus-omyl dospívá nejednou k překvapivým průlomům do zavedených schémat. Jeho hudební projekty přechází mnohdy v performance – Waldmusik (Lesní hudbu) koncipoval pro živé provedení v areálu historické pily s aktivní účastí místních dřevařů, Turmbau zu Babel (Babylonskou věž) nechal provést na fotbalovém stadionu v Linci se zapojením 4200 zpěváků, k účasti na Vertical Silence v lomu přizval členy hasičského sboru a myslivce se psy. Je autorem zvukových instalací, oper, koncertních skladeb komorních i orchestrálních a hudby pro film, divadlo a rozhlas.

www.wolfgangmitterer.com

Skladbu **Little Smile** zkomponoval Wolfgang Mitterer na objednávku Německého rozhlasu SWR pro festival Donaueschinger Musiktage 2011, na němž ji v premiéře uvedl soubor Musikfabrik Köln pod vedením Enna Poppeho. Podoba skladby byla od počátku dána záměrem začlenit do ní improvizované části a elektroniku, inspiraci autorovi poskytla rovněž partitura skladby Harrisona Birtwistlea Cortege, v níž přebírá sólový part jeden nástroj od druhého. „Nechtěl jsem ale vytvořit takový kus, v němž každý hudebník předstoupí, zahraje sólo a zase se posadí.“ Sólové vstupy pojednává jako integrální součást textury, což je pro posluchače zároveň i pozvání k pozornému sledování dění na pódiu. Wolfgang Mitterer vyvinul speciálně pro zápis improvizace nové notové značky, které usnadňují hudebníkům orientaci ve zvukovém prostoru, vymezeném zčásti přesnou notací, dále elektronickou stopou dotvářenou v reálném čase a zčásti pouhým povzbuzením k vlastní kreativitě v rámci naznačených mantinelů. A pokud jde o „úsměv“ v názvu skladby? Hudebníci z Musikfabrik se těšili na improvizální výzvy a autor míní, že

„...k improvizaci je vždycky dobré přistupovat s úsměvem. Provozování hudby považuji za živnou půdu pro komponování – tak jako jsou úsměv a smích živnou půdou duše.“

Jan Ryant Dřízal (*1986) vystudoval skladbu na Pražské konzervatoři pod vedením Otomara Kvěcha a na HAMU v Praze u Hanuše Bartoně a teorii a dějiny filmu a audiovizuální kultury na Masarykově univerzitě v Brně. V rámci studia absolvoval stáže na Estonské hudební akademii v Tallinnu a na Royal College of Music v Londýně. Zúčastnil se několika tuzemských i zahraničních skladatelských kurzů a rezidenčních pobytů. Za svou tvorbu získal řadu ocenění, mezi něž patří například Cena OSA pro nejúspěšnějšího mladého autora vážné hudby za rok 2016 a první místo v soutěži České filharmonie za skladbu Kuře melancholik, která byla v rámci 120. sezóny České filharmonie provedena pod taktovkou Jiřího Bělohlávky v pražském Rudolfinu. Mezi jeho největší úspěchy patří rovněž provedení komorní skladby Na křídlech vázky na Pražském jaru 2013 nebo pozornost, kterou mu věnuje Symfonický orchestr Českého rozhlasu – po uvedení symfonického baletu Alenka v říši divů objednal u skladatele nové dílo k premiéře v sezóně 2017/18. V současné době působí Jan Ryant Dřízal jako pedagog na Pražské konzervatoři a věnuje se realizaci četných projektů pro přední česká hudební tělesa.

www.jan-ryant-drizal.eu

Lekce Váchal – název skladby v sobě spojuje dva hlavní inspirační zdroje, které jsem se pokusil transformovat do hudební podoby. Byl to jednak Švankmajerův surrealistický film Lekce Faust, kde herec Petr Čepek předvádí nezapomenutelné invokace Lucifera, a jednak dojemná kniha Josefa Váchala In memoriam Marie Váchalové, ve které se autor intimně laděným textem a tajemnými dřevoryty vyrovnává se smrtí své ženy Marie. Mým cílem bylo hudebními prostředky zachytit těkavou atmosféru přechodu duše do „jiné“ (nad)reality v podobě magického rituálu. Sólový kontratenor představuje samotného Váchala, který promlouvá k duši své zesnulé ženy, loučí se s ní a smiřuje. Hudební jazyk je postaven na práci s časem a proporcemi, jež jsou vesměs naplněny archetypálními hudebními prostředky, jako jsou vlny, stupnice či stáže (= zastavení času, nehybnost). V kompozičním procesu mě nejvíce zajímalo balancování na tenké hraně komplexnosti a triviality za účelem udržení napětí – onoho tajemného chvění, kterým je Váchalova tvorba prodchnuta. Skladba Lekce Váchal tak může být vnímána jako modlitba, hudební mysterium, anebo komorní requiem. (Jan Ryant Dřízal)

Jan Mikušek (*1970) vystudoval hru na cimbál na konzervatoři v Brně a dirigování na HAMU v Praze, ve zpěvu se školil u Terezie Blumové. Působil jako dirigent pěveckého sboru Beseda ve Valašském Meziříčí a zároveň jako druhý dirigent Českého filharmonického sboru Brno. Dirigoval muzikály Hair, Rusalka, pro Divadlo J. K. Tyla v Plzni aranžoval a nastudoval rockovou operu Juno a Avos. Od roku 2000 je dirigentem komorního sboru Vox nymburgensis, s nímž získal několik mezinárodních ocenění, spolupracuje také s košickým souborem Gregoriana. Jako zpěvák se zabývá provozováním staré i soudobé hudby. Je členem vokálně experimentálního souboru Affetto, který invenčním způsobem přispívá k překračování a vzájemné inspiraci různých hudebních stylů, forem a žánrů. Spolupracuje se soubory Collegium vocale 1704, Ritornello, Capella Regia, Musica Florea aj., účinkoval v projektech Jiřího Stivína nebo Ensemblu Damian (v operách Tomáše Hanzlíka a Víta Zouhara). K pravidelnému hostování ho zve Národní divadlo v Praze, kde ztvárnil role Dominika Haška v opeře Nagano od Martina Smolky, Hephaestiona v Slzách Alexandra Velikého od Tomáše Hanzlíka, dvojroli Agathe/Dargela v opeře Philipa Glasse Les enfants terribles. Na Cenu Alfrede Radoka byl nominován za výkon v opeře Zítřka se bude... od Aleše Březiny, v jehož další opeře Toufar ztvárnil titulní roli. Byl angažován v alternativních operních projektech Ivo Medka a Markéty Dvořákové Alice in bed a Martina Smolky Bludiště seznamů. Jan

Mikušek je svými dispozicemi a uměleckým zaměřením jedinečným fenoménem na české scéně, čehož využili Lucie Trmíková a Miloš Orson Štědroň, když ho obsadili do role Matky Terezy v představení Lamento aneb Z tance v prach a opět do tance. V Divadle Na zábradlí zpíval Plečnika v inscenaci Jana Nebeského Divadlo Gočár. Jiří Menzel obsadil Jana Mikuška do filmu Donšajni. Je spoluzakladatelem Mezinárodního festivalu cimbálu a aktivním propagátorem tohoto nástroje. Premiéroval řadu novodobých koncertů pro cimbál, spolupracoval na provedení řady děl mimo jiné s Českou filharmonií, PKF – Prague Philharmonia, Filharmonií Hradec Králové, Plzeňskou filharmonií, Jihočeskou komorní filharmonií, Ostravskou filharmonií i s Orchestrem BERG.

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

Orchester BERG je špičkové těleso, které již řadu let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní a zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu s tancem, filmem, divadlem, projekcemi apod. Vystupuje často mimo tradiční koncertní sály. Orchester BERG je jediným českým orchestrem, který pravidelně objednává a ve světových premiérách na svých akcích uvádí novinky českých skladatelů především mladé generace. Má tak na svém kontě již více než stovku světových premiér. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heiner Goebbels, hudebně filmový kus Up-close Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici In vain Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho Poème symphonique pro 100 metronomů. Orchester BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje také s nejvýznamnějšími českými kulturními organizacemi, mezi nimiž jsou například Národní divadlo, Židovské muzeum v Praze, Centrum současného umění DOX, festivaly Struny podzimu, Pražské jaro, Hudební fórum Hradec Králové ad. Věnuje se i edukativním projektům.

www.berg.cz

SRDEČNĚ ZVEME NA DALŠÍ KONCERTY LETOŠNÍ SEZÓNY

KALEIDOSCOPE

pondělí 16. října v 19.30, Továrna (Dělnická 63, P7)

... zvuk budoucnosti a čas minulosti

... minimalismus vs. spektralismus a elektronika

Matouš Hejl: Kaleidoscope (světová premiéra)

Bronius Kutavičius: Clocks of the Past

Tristan Murail: Désintégrations (česká premiéra)

Orchester BERG & Peter Vrábel - dirigent

...

INDEX | neděle 12. listopadu v 19.30, La Fabrika (Komunardů 30, P7)

KRUH | úterý 5. prosince ve 20.00, kostel U Salvátora (Salvátorská, P1)

CO SE DĚJE V BERGU

ORCHESTR BERG S KONCERTEM ESTONSKÉ HUDBY

19. září 2017 v 18h, Sukova síň Rudolfiny

Od července do prosince letošního roku předsedá Evropské unii Estonsko, odkud pochází celá řada vynikajících skladatelů současnosti. Estonské velvyslanectví při té příležitosti pořádalo slavnostní koncert, na kterém Orchester BERG s velkým úspěchem uvedl v Sukově síni Rudolfiny hudbu Arvo Pärta, Erkki-Svena Tüüra a Lepa Sumery.

HONEGGERŮV KRÁL DAVID V OLOMOUCKÉ KATEDRÁLE

8. října 2017 v 19h, Olomouc - Katedrála sv. Václava

Irena Troupová – soprán, Jan Kořínek – tenor, Jan Mikušek – kontratenor

Petr Kubes – vypravěč

Vladimír Burian – light design, Štěpán Pácl – režie

Orchester BERG & Peter Vrábel – dirigent

Ars Brunensis & Dan Kalousek – sbormistr

V rámci 24. ročníku Podzimního festivalu duchovní hudby v Olomouci zazní v podání Orchestru BERG a řady dalších oratorium Král David, které v roce 1921 vytvořil osmadvacetiletý Arthur Honegger. Toto velkolepé dílo zazní v nádherném prostoru olomoucké katedrály, která poslouží jako unikátní kulisa pro originální uvedení oratoria s lehkými scénickými prvky.

přípitek členům KLUBERG po představení M IS FOR...

Eva Kesslová (Orchester BERG), choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGu Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGu!

Hcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?

Zajímá Vás, co se v BERGu chystá, a chcete u toho být jako první?

PŘIDEJTE SE!

Patronkou KLUBERGu je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.

Měsíční členský příspěvek: 123 Kč (jednotlivec) / 234 Kč (ve dvou)

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz.

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DĀRCI: RNDr. Ondřej Jäger, Ing. Tibor Lopusan, Vlasta Plocková, Eva a Norman Ridenourovi, Petr Somol, manželé Špírkovi

KLUBERG (klub dárců Orchestru BERG)

Petr Adler, manželé Bahbouhovi, Soňa Červená, Václav Eis, Lucie Chrápavá, Adéla Kovářová, Drahoslava Krnáčová, Rudolf Kryl, Jiří Kubíček (ve dvou), Rudolf Leška (ve dvou), Jiří Malíř, Jana Maříková Kubková, Jáchym Novotný, manželé Ridenourovi, Ivan Studený, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Danilo Tuzar, manželé Valcháři, Zuzana Zuberová a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ (dobrovolníci)

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápková, manželé Činčerovi, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Drahoslava Krnáčová, Maja Madárová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Majka Semotánová, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Jonáš Starý, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

PODPORA

Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, Nadační fond Avast, Partnerství OSA, Rakouské kulturní fórum

MEDIÁLNÍ PODPORA

Český rozhlas Vltava, HISvoice

texty: Wanda Dobrovská

redakce: Eva Kesslová

korektura: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Julia Stix / Wien Modern (Mitterer), Vojtěch Havlík (Dřízal), Marek Olbrzymek (Mikušek), Karel Šuster (Vrábel), Pavel Hejný (BERG)